

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Ταχ. Δ/ση : Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη : 15180 – Μαρούσι
Πληροφορίες : Ε. Παναγιωτοπούλου
Β. Τσαρούχα
Ιστοσελίδα : <http://www.minedu.gov.gr>
Email : deae1@minedu.gov.gr
Τηλέφωνο : 210 3442190,379,2577,2194
FAX : 210 3442938

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθμός Προτεραιότητας:
ΑΔΑ:

Μαρούσι, 29/05/2019
Αρ. πρωτ: 85317 /Δ3

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΘΕΜΑ: «Ωρολόγιο πρόγραμμα υποχρεωτικού και ολοήμερου προγράμματος Ειδικού Νηπιαγωγείου και Ειδικού Δημοτικού Σχολείου».

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Την παραγρ. 6 του άρθρου 34 του ν. 3699/2008 (ΦΕΚ 199 Α΄) περί φοίτησης των μαθητών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
2. Την παράγραφο 1, του άρθρου 8 του ν. 3699/2008,(ΦΕΚ Α΄ 199), «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με εκπαιδευτικές ανάγκες», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την παρ. 2 του άρθρου 82 του ν. 4368/2016, (ΦΕΚ Α΄ 21), «Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις» όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την περ. α της παρ. 1 του άρθρου 8, με την παρ. 4 του αρθ. 11 του ν. 4452/17, ΦΕΚ 17/τ Α΄/15-2-17,
3. Την παράγραφο 5, του άρθρου 6 του ν. 3699/2008, (ΦΕΚ Α΄ 199), «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με εκπαιδευτικές ανάγκες» όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την παρ. 6 στο άρθρο 6 με την παρ. 3 του άρθρου 82 του ν. 4368/16, ΦΕΚ 21 /τ Α΄/21-2-16,
4. Τις διατάξεις του άρθρου 4 του π.δ. 603/1982 (ΦΕΚ Α΄ 117) «Οργάνωση και Λειτουργία των Μονάδων Ειδικής Αγωγής», όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 82 του ν. 4368/2016, (ΦΕΚ Α΄ 21) «Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις»,
5. Τις διατάξεις του π.δ. 301/1996 (ΦΕΚ Α΄ 208) «Αναλυτικό Πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής»,
6. Την με αριθ. πρωτ. 48275/Δ3/02.04.2019 (ΦΕΚ 1088 Β΄/02.04.2019) Υ.Α «Καθορισμός των ιδιαιτέρων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων.....», και το ΦΕΚ 1388/τ. Β΄/22.04.2019,
7. Την με αριθ. πρωτ. Φ12/657/70691/Δ1/26-4-2016 Υ.Α (ΦΕΚ 1324Β), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την παρ. 1, κεφ. Α του άρθρου 11 του Π.Δ. 79/2017 (ΦΕΚ 109Α) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το άρθρο 79 του ν. 4589/2019 (ΦΕΚ 13Α),
8. Το άρθρο 11, του ΠΔ 79/2017 (ΦΕΚ 109 Α). όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το άρθρο 23 του ν. 4559/2018 (ΦΕΚ 142Α),
9. Την με αριθ. πρωτ. 127187/Ε1/01-08-2016 υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 2524/Β/16-8-2016) «Καθορισμός διδακτικού ωραρίου εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε Νηπιαγωγεία»,

10. Τις διατάξεις του ν. 4547/2018 (ΦΕΚ 102 Α΄) «Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»,
11. Την αριθμ. 158733/ΓΔ4/24-09-2018 (ΦΕΚ 4299 Β΄) Υ.Α «Ενιαίος Κανονισμός Λειτουργίας των Περιφερειακών Κέντρων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.) και ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες των Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου»,
12. Την αριθμ. 211076/ΓΔ4/6-12-2018 (ΦΕΚ 5614 Β΄) «Ενιαίος Κανονισμός λειτουργίας των Κέντρων Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.) και ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες του προσωπικού τους»,
13. Τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 (Α΄ 118) «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις», όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 53 του ν. 4547/2018 (Α΄ 102) «Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»,
14. Την με αρ. πρωτ. 84934/Δ3/28.05.2019 σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Πράξη 18/22-05-2019 του Δ.Σ του Ι.Ε.Π.),
15. Τις διατάξεις του άρθρου 90 του κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά όργανα που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Π.Δ. 63/2005 (Α΄ 98),
16. Τις διατάξεις του Π.Δ 79/2017 (ΦΕΚ Α΄109) «Οργάνωση και λειτουργία νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει,
17. Το Π.Δ. 18/2018 (Α΄ 31) «Οργανισμός του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων»,
18. Το Π.Δ. 70/2015 «Ανασύσταση [...] και μετονομασία του [...] του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων σε Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, [...]»(Α΄ 114),
19. Το Π.Δ. 125/2016 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α΄ 210)',
20. Το Π.Δ. 22/2018 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτή Υπουργού και Υφυπουργών» (Α΄ 37),
21. Την υπ' αρ. 52935/Υ1/30-3-2018 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Μερόπη Τζουφά» (Β΄ 1227), όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αρ. Υ1/158719/24-9-2018 όμοια απόφαση (Β΄ 4222),
22. Το γεγονός ότι από την παρούσα δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με την αριθμ. Φ.1/Γ/237/80362/Β1/21.05.2019 εισήγηση του άρθρου 24 του ν. 4270/2014 (ΦΕΚ 143 Α΄), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 παρ. 6 του ν. 4337/2015 (ΦΕΚ 129 τ.Α΄) της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

Αποφασίζουμε

Καθορίζουμε το διδακτικό ωράριο και το ωρολόγιο πρόγραμμα των Ειδικών Νηπιαγωγείων και των Ειδικών Δημοτικών Σχολείων, καθώς και το Ολοήμερο Πρόγραμμα αυτών, ως εξής:

Άρθρο 1

1. Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ειδικών Νηπιαγωγείων

ΩΡΕΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	
08:15-08:30	15΄	Υποδοχή μαθητών/τριών
08:30-10:00	90΄	1 ^η διδακτική περίοδος (1 ^η διδακτική ώρα 45΄ - 2 ^η διδακτική ώρα 45΄)
10:00 -10:20	20΄	Διάλειμμα
10:20-11:50	90΄	2 ^η διδακτική περίοδος (3 ^η διδακτική ώρα 45΄ - 4 ^η διδακτική ώρα 45΄)
11:50-12:10	20΄	Διάλειμμα
12:10-12:45	35΄	5 ^η διδακτική ώρα
12:45-13:00	15΄	Προετοιμασία για αποχώρηση
13:00		Αποχώρηση

2. Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ειδικών Δημοτικών Σχολείων

ΩΡΕΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	
08:00-08:15	15'	Υποδοχή μαθητών/τριών
08:15-09:40	85'	1 ^η διδακτική περίοδος (1 ^η διδακτική ώρα 45' - 2 ^η διδακτική ώρα 40')
09:40-10:00	20'	Διάλειμμα
10:00-11:30	90'	2 ^η διδακτική περίοδος (3 ^η διδακτική ώρα 45' - 4 ^η διδακτική ώρα 45')
11:30-11:45	15'	Διάλειμμα
11:45-12:25	40'	5 ^η διδακτική ώρα
12:25-12:35	10'	Διάλειμμα
12:35-13:15	40'	6 ^η διδακτική ώρα (Λήξη υποχρεωτικού προγράμματος)
13:15		Αποχώρηση

Άρθρο 2

Σύνταξη Εβδομαδιαίου Ωρολογίου Προγράμματος Διδασκαλίας Ειδικών Δημοτικών Σχολείων και Ειδικών Νηπιαγωγείων

1. Το Εβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα Διδασκαλίας (Ε.Ω.Π.Δ.) του Ειδικού Νηπιαγωγείου και του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου περιλαμβάνει οργανωμένες διαθεματικές και βιωματικές δραστηριότητες, εφαρμογή Εξατομικευμένων Προγραμμάτων Εκπαίδευσης (Ε.Π.Ε.), ελεύθερο ή οργανωμένο παιχνίδι και πρόγευμα, με στόχο την ανάπτυξη επικοινωνιακών, γνωστικών, κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων. Στο Ε.Ω.Π.Δ. του Ειδικού Νηπιαγωγείου και του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου εφαρμόζεται, ανάλογα με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών, το Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) ή το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) του Νηπιαγωγείου ή του Δημοτικού Σχολείου αναλόγως ή ένας συνδυασμός των παιδαγωγικών αρχών και των εκπαιδευτικών στόχων των ανωτέρω προγραμμάτων.

2. Στο πρόγραμμα των κωφών και βαρήκοων μαθητών/τριών, και ανάλογα με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες τους, εντάσσεται η διδασκαλία για την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα και την εκμάθηση αυτής. Στο πρόγραμμα των τυφλών μαθητών/τριών, και ανάλογα με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες τους, εντάσσεται η διδασκαλία για την εκμάθηση της γραφής Braille, καθώς και την εκπαίδευση στην κινητικότητα και στον προσανατολισμό. Στο πρόγραμμα εκπαίδευσης των μαθητών/τριών στο φάσμα του αυτισμού, και ανάλογα με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες τους, εντάσσονται και εφαρμόζονται τροποποιημένες-υποβοηθούμενες μορφές επικοινωνίας και με τη μορφή συμβόλων-εικόνων.

3. Το Ε.Ω.Π.Δ. των Ειδικών Νηπιαγωγείων και των Ειδικών Δημοτικών Σχολείων συντάσσεται το πρώτο δεκάημερο του Σεπτεμβρίου από τον/τη Διευθυντή/ντρια ή Προϊστάμενο/η του σχολείου σε συνεργασία με το Σύλλογο Διδασκόντων. Για τη σύνταξη του Ε.Ω.Π.Δ. πραγματοποιείται συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων της Σ.Μ.Ε.Α.Ε. κατά την οποία αποφασίζεται αιτιολογημένα :

α) Η κατανομή των μαθητών/τριών σε τμήματα, η οποία γίνεται με κριτήριο τη βέλτιστη εξυπηρέτηση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών/τριών, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, όπως προκύπτουν από τη διάγνωση, τις εκθέσεις αξιολόγησης - γνωματεύσεις των ΚΕ.Σ.Υ., τη μαθησιακή ετοιμότητα, τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς και τη δυναμική των δημιουργούμενων ομάδων,

β) Η επιλογή του κατάλληλου αναλυτικού προγράμματος για κάθε τμήμα τάξης ή βαθμίδας, για την οποία λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών κάθε τμήματος και επιλέγεται εάν θα εφαρμοστεί το Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) ή το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) του

Νηπιαγωγείου ή του Δημοτικού Σχολείου αναλόγως ή ένας συνδυασμός των παιδαγωγικών αρχών και των εκπαιδευτικών στόχων των ανωτέρω προγραμμάτων,

γ) Η ανάθεση των τμημάτων στους εκπαιδευτικούς και των ωρών διδασκαλίας αυτών, καθώς και οι ώρες υποστηρικτικού έργου του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π.) και του Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού (Ε.Β.Π.),

δ) Η κατάρτιση πίνακα εφημερευόντων ανά ημέρα και ο καθορισμός των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων τους για την ασφαλή επιτήρηση των μαθητών/τριών και

ε) Η πρόβλεψη αντιμετώπισης περιπτώσεων όπως η διαμόρφωση του προγράμματος σε περίπτωση απουσίας μελών του προσωπικού, η συνοδεία μαθητών/τριών σε δραστηριότητες εκτός σχολικού πλαισίου, η διαχείριση σεισμικού ή άλλου κινδύνου στη σχολική μονάδα, κ.α..

Για όλα τα ανωτέρω καθώς και για άλλα ζητήματα εκπαιδευτικής λειτουργίας και παιδαγωγικής πρακτικής, στο πλαίσιο παροχής επιστημονικής και συμβουλευτικής υποστήριξης, οι Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης υποστηρίζουν τους Συλλόγους Διδασκόντων των σχολικών μονάδων ευθύνης τους.

4. Ο/Η Διευθυντής/ντρια ή Προϊστάμενος/η της Σ.Μ.Ε.Α.Ε. υποβάλλει το Ε.Ω.Π.Δ. του σχολείου, σε τρία αντίγραφα στον/στην Προϊστάμενο/η Εκπαιδευτικών Θεμάτων και επισυνάπτει αντίγραφο του πρακτικού του Συλλόγου Διδασκόντων, το οποίο περιλαμβάνει τις αιτιολογημένες αποφάσεις της κατανομής των μαθητών/τριών σε τμήματα και της επιλογής του κατάλληλου αναλυτικού προγράμματος, την ανάθεση στους εκπαιδευτικούς των ωρών διδασκαλίας και του τμήματος που αναλαμβάνουν, το πρόγραμμα υποστηρικτικού έργου του ΕΕΠ και ΕΒΠ και τον πίνακα εφημερευόντων.

Ο/Η Προϊστάμενος/η Εκπαιδευτικών Θεμάτων επιστρέφει ένα θεωρημένο αντίγραφο στο σχολείο και ένα αντίγραφο στον/στην οικείο/α Διευθυντή/ντρια πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου αναρτάται στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου.

5. Για όλους τους/τις μαθητές/τριες σχεδιάζονται και υλοποιούνται Εξατομικευμένα Προγράμματα Εκπαίδευσης (Ε.Π.Ε.). Για τον σχεδιασμό, τον καθορισμό της κατάλληλης στοχοθεσίας και των αντίστοιχων δραστηριοτήτων, την παρακολούθηση της υλοποίησης, τη διαμορφωτική και τελική αξιολόγηση των Ε.Π.Ε. των μαθητών/τριών, κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, πραγματοποιούνται παιδαγωγικές συναντήσεις των εκπαιδευτικών των τμημάτων με τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων και τα μέλη του Ε.Ε.Π. και Ε.Β.Π. που διδάσκουν ή υποστηρίζουν τους/τις συγκεκριμένους/ες μαθητές/τριες. Για την σύνταξη των Ε.Π.Ε. των μαθητών/τριών λαμβάνονται υπόψη: α) οι εκθέσεις αξιολόγησης - γνωματεύσεις και οι εισηγήσεις των Κ.Ε.Σ.Υ., β) οι αξιολογήσεις και οι προτάσεις των εκπαιδευτικών και των μελών του Ε.Ε.Π., γ) τα ενδιαφέροντα και οι ιδιαίτερες κλίσεις των μαθητών/τριών και δ) οι απόψεις των γονέων, οι οποίοι ενημερώνονται και διατυπώνουν τη γνώμη τους. Σε όποιο στάδιο της διαδικασίας κριθεί απαραίτητο από τον/τη Διευθυντή/ντρια ή Προϊστάμενο/η ή τον Σύλλογο Διδασκόντων του σχολείου, ζητείται η συνδρομή των οικείων Κ.Ε.Σ.Υ..

6. Για όλους τους μαθητές/τριες τηρούνται Ατομικοί Φάκελοι, οι οποίοι ενημερώνονται τακτικά από τους εκπαιδευτικούς και τα μέλη του Ε.Ε.Π. που διδάσκουν ή υποστηρίζουν τους μαθητές/τριες. Συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί και τα μέλη του Ε.Ε.Π. καταχωρούν τις εκθέσεις αξιολόγησης των μαθητών/τριών, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τους βραχυχρόνιους και μακροχρόνιους (εκπαιδευτικούς, ψυχοπαιδαγωγικούς, κοινωνικούς, κ.α.) στόχους που τέθηκαν κατά τη σύνταξη των Ε.Π.Ε., την αποτίμηση των αποτελεσμάτων επίτευξης των καθορισμένων στόχων καθώς και τις προτάσεις τους. Ακόμα, οι Ατομικοί Φάκελοι περιλαμβάνουν τα Ε.Π.Ε. των μαθητών/τριών, ενδεικτικά φύλλα εργασίας ή αξιολόγησης, τις εκθέσεις αξιολόγησης - γνωματεύσεις των Κ.Ε.Σ.Υ., τις γνωματεύσεις των αναγνωρισμένων από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Κοινωνικών Κέντρων Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων άλλων Υπουργείων και άλλα στοιχεία και φυλάσσονται σε ασφαλή χώρο με ευθύνη του Διευθυντή/ντριας ή Προϊσταμένου/ης του σχολείου, ενώ σε αυτούς έχουν πρόσβαση οι εκπαιδευτικοί και τα μέλη του Ε.Ε.Π. που διδάσκουν ή υποστηρίζουν τους/τις συγκεκριμένους/ες μαθητές/τριες, τηρώντας σε κάθε περίπτωση τον κώδικα δεοντολογίας και τις διατάξεις περί προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

7. Το Ε.Ω.Π.Δ. βασίζεται σε παιδαγωγικά κριτήρια με στόχο την κάλυψη των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών/τριών και στο πλαίσιο αυτό αξιοποιείται το υποχρεωτικό διδακτικό ωράριο όλου του προσωπικού και οι διδακτικές ώρες για τις οποίες έχει τοποθετηθεί στη σχολική μονάδα. Έως ότου τοποθετηθεί στη σχολική μονάδα το σύνολο του Εκπαιδευτικού, Ειδικού Εκπαιδευτικού και Ειδικού

Βοηθητικού Προσωπικού για την πλήρη ανάπτυξη του προγράμματος, το Ε.Ω.Π.Δ. αναμορφώνεται προσωρινά ως προς τα διδακτικά αντικείμενα, κατόπιν εισήγησης του/της Διευθυντή/ντριας ή Προϊστάμενου/νης και απόφασης του Συλλόγου Διδασκόντων σε συνεργασία με τον/την Προϊστάμενο/η Εκπαιδευτικών Θεμάτων, αξιοποιώντας το σύνολο των προσφερόμενων διδακτικών ωρών με βάση το υποχρεωτικό διδακτικό ωράριο και τις διδακτικές ώρες του προσωπικού για τις οποίες έχει τοποθετηθεί στη σχολική μονάδα.

8. Με βάση τα αναφερόμενα στις ανωτέρω παραγράφους και μέχρι την κάλυψη των κενών σε προσωπικό για την πλήρη ανάπτυξη του Ε.Ω.Π.Δ., δύναται να υπάρξει πρόωρη αποχώρηση των μαθητών/τριών. Την απόφαση για την πρόωρη αποχώρηση των μαθητών/τριών λαμβάνει ο/η οικείος/α Διευθυντής/ντρια Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του/της Διευθυντή/ντριας ή Προϊστάμενου/νης του σχολείου και πλήρως αιτιολογημένη απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Μετά την απόφαση του/της οικείου/ας Διευθυντή/ντριας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ο/η Διευθυντής/ντρια ή Προϊστάμενος/η του σχολείου ενημερώνει εγγράφως τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών/τριών. Αντίγραφο της έγγραφης ενημέρωσης κοινοποιείται στον/στην οικείο/α Διευθυντή/ντρια Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και στο οικείο ΠΕΚΕΣ.

Ο/Η οικείος/α Προϊστάμενος/η Εκπαιδευτικών Θεμάτων εισηγείται εγγράφως μέσω του/της Διευθυντή/ντριας Εκπαίδευσης, στο αρμόδιο υπηρεσιακό συμβούλιο (Π.Υ.Σ.Π.Ε.), προτείνοντας την αξιοποίηση των διδακτικών ωρών που πλεονάζουν στα σχολεία.

Σύμφωνα με την αριθμ. 27922/Γ6/8-3-2007 Υ.Α (ΦΕΚ 449/Β'/2007), όπως τροποποιήθηκε με την αριθμ. 48275/Δ3/28.03.2019 (ΦΕΚ 1388/ τ.Β'/22.04.2019) και το ΦΕΚ 1088/τ.Β'/02.04.2019, ως προς τα καθήκοντα του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού των ΣΜΕΑΕ, προβλέπεται :

«Η άσκηση των καθηκόντων τους δύναται να επεκτείνεται και στους/στις μαθητές/τριες των συστεγαζόμενων ή γειτονικών Σ.Μ.Ε.Α.Ε., όταν δεν υπάρχουν αντίστοιχες ειδικότητες και εφόσον έχουν καλυφθεί οι ανάγκες των σχολείων στα οποία υπηρετούν. Η επέκταση της άσκησης των καθηκόντων γίνεται με απόφαση του/της Περιφερειακού Διευθυντή/ντριας Εκπαίδευσης και σχετικές αιτιολογημένες εισηγήσεις των οικείων Διευθυντών Εκπαίδευσης και πρόταση του ΠΥΣΕΕΠ».

9. Το υποχρεωτικό ωράριο λειτουργίας στο Ειδικό Νηπιαγωγείο είναι είκοσι πέντε (25) διδακτικές ώρες εβδομαδιαίως (08:30-13:00) και στο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο είναι για όλες τις τάξεις ή βαθμίδες τριάντα (30) διδακτικές ώρες εβδομαδιαίως (08:15-13:15).

10. Στην περίπτωση συστεγαζόμενων Ειδικών Νηπιαγωγείων και Ειδικών Δημοτικών Σχολείων οι Διευθυντές/ντριες ή Προϊστάμενοι/ες των σχολείων συνεργάζονται για την κατάρτιση των Ε.Ω.Π.Δ. με σκοπό την κάλυψη των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών/τριών αμφότερων των Σ.Μ.Ε.Α.Ε. από το Ε.Ε.Π. και Ε.Β.Π. που υπηρετεί σε αυτές.

11. Στην περίπτωση ύπαρξης κοινών δρομολογίων μεταφοράς μαθητών/τριών Ειδικών Νηπιαγωγείων και Ειδικών Δημοτικών Σχολείων, οι Διευθυντές/ντριες ή Προϊστάμενοι/νες των Ειδικών Νηπιαγωγείων προβαίνουν στις απαραίτητες ενέργειες για τη δημιουργία ανεξάρτητων δρομολογίων μεταφοράς των μαθητών/τριών τους. Έως την υλοποίηση της προσαρμογής των δρομολογίων, από τους αρμόδιους φορείς, το πρόγραμμα των Ειδικών Νηπιαγωγείων προσαρμόζεται ως προς την ώρα και το χρόνο: α) της υποδοχής των μαθητών/τριών, ο οποίος ορίζεται από 08:00 έως 08:30 και β) της προετοιμασίας αποχώρησης των μαθητών/τριών, ο οποίος ορίζεται από 12:45 έως 13:15, εκτός της περίπτωσης λειτουργίας ολόημερου προγράμματος στο Ειδικό Νηπιαγωγείο, κατά την οποία οι μαθητές/τριες παραμένουν σε αυτό από 13:00 έως 13:15. Οι Διευθυντές/ντριες ή Προϊστάμενοι/ες των Ειδικών Νηπιαγωγείων σε συνεργασία με τον Σύλλογο Διδασκόντων καθορίζουν το πρόγραμμα επιτήρησης των μαθητών/τριών κατά τους χρόνους των ανωτέρω α και β περιπτώσεων.

12. Με απόφαση του οικείου Π.Υ.Σ.Π.Ε., κατόπιν εισήγησης του Συλλόγου Διδασκόντων του Ειδικού Νηπιαγωγείου ή του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου και σύμφωνης γνώμης του/της Συντονιστή/στριας Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, δύναται να τροποποιείται η ώρα έναρξης και λήξης των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της Σ.Μ.Ε.Α.Ε., χωρίς να μεταβάλλεται η χρονική διάρκειά τους, αναλόγως των τοπικών ή άλλων συνθηκών και με γνώμονα την εξυπηρέτηση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών/τριών.

Άρθρο 3

Ολοήμερο Πρόγραμμα Ειδικών Νηπιαγωγείων και Ειδικών Δημοτικών Σχολείων

1. Το Ολοήμερο Πρόγραμμα των Ειδικών Νηπιαγωγείων και Ειδικών Δημοτικών Σχολείων είναι προαιρετικό και διαρκεί έως τις 16:00.
2. Ωρολόγιο ολοήμερο πρόγραμμα Ειδικών Νηπιαγωγείων:

ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ			
	ΩΡΕΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1 ^η ώρα	13:00-13:40	40'	Προετοιμασία γεύματος/γεύμα
2 ^η ώρα	13:40-14:20	40'	Χαλάρωση/ύπνος/ελεύθερο παιχνίδι
3 ^η ώρα	14:20-15:00	40'	Οργανωμένες δραστηριότητες
	15:00-15:15	15'	Διάλειμμα
4 ^η ώρα	15:15-15:50	35'	Οργανωμένες δραστηριότητες
	15:50-16:00	10'	Προετοιμασία για αποχώρηση
	16:00		Αποχώρηση

3. Ωρολόγιο ολοήμερο πρόγραμμα Ειδικών Δημοτικών Σχολείων:

ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ			
	ΩΡΕΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	13:15-13:20	5'	Μετάβαση στο χώρο του ολοήμερου
1 ^η ώρα	13:20-14:00	40'	Διατροφική Αγωγή
	14:00-14:15	15'	Διάλειμμα
2 ^η ώρα	14:15-15:00	45'	Μελέτη-Προετοιμασία
	15:00-15:15	15'	Διάλειμμα
3 ^η ώρα	15:15-16:00	45'	Διδακτικό αντικείμενο - Δημιουργική δραστηριότητα
	16:00		Αποχώρηση

4. Σε όλα τα Ειδικά Νηπιαγωγεία και Ειδικά Δημοτικά Σχολεία είναι δυνατόν να λειτουργήσει Ολοήμερο Πρόγραμμα με την προϋπόθεση ότι εγγράφονται, κατόπιν αιτημάτων των γονέων και κηδεμόνων, και φοιτούν στο Ολοήμερο Πρόγραμμα κατ' ελάχιστον πέντε (5) μαθητές/τριες.

5. Το Εβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα Διδασκαλίας (Ε.Ω.Π.Δ.) του Ολοήμερου Προγράμματος διαμορφώνεται με απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων, ύστερα από εισήγηση του/της Διευθυντή/ντριας ή Προϊσταμένου/ης της Σ.Μ.Ε.Α.Ε., λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών/τριών, την υλικοτεχνική υποδομή της σχολικής μονάδας και το υπάρχον προσωπικό. Ειδικά για το Ολοήμερο Πρόγραμμα του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου, κατά τη σύνταξη του Ε.Ω.Π.Δ., η σειρά των γνωστικών αντικειμένων που προβλέπονται στη 2^η και στην 3^η ώρα διδασκαλίας, δύναται να προσαρμόζεται σύμφωνα με τις ανάγκες λειτουργίας του.

6. Με απόφαση και σχετική πράξη του Συλλόγου Διδασκόντων του Ειδικού Νηπιαγωγείου ή του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου, ύστερα από εισήγηση του/της Διευθυντή/ντριας ή Προϊσταμένου/ης του σχολείου, ορίζονται: α) ο/η εκπαιδευτικός ή το μέλος του Ε.Ε.Π. που θα φέρει την ευθύνη λειτουργίας του Ολοήμερου Προγράμματος ανά ημέρα, β) το προσωπικό (Εκπαιδευτικό, Ειδικό Εκπαιδευτικό και Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό) που συμπληρώνουν το υποχρεωτικό τους ωράριο στο Ολοήμερο Πρόγραμμα, γ) η κατανομή των μαθητών/τριών σε τμήματα όπως προβλέπεται στην περίπτωση α' της παραγράφου 3 του άρθρου 2 της παρούσας και δ) οι εφημερεύοντες/ουσες ανά ημέρα από το σύνολο των εκπαιδευτικών και των μελών του Ε.Ε.Π. που συμπληρώνουν ωράριο στο Ολοήμερο Πρόγραμμα. Αντίγραφο του ανωτέρω πρακτικού

επισυνάπτεται στο Ε.Ω.Π.Δ. του Ολοήμερου Προγράμματος, το οποίο υποβάλλεται σε τρία αντίγραφα στον/στην Προϊστάμενο/η Εκπαιδευτικών Θεμάτων για θεώρηση, ο οποίος επιστρέφει ένα θεωρημένο αντίγραφο στο σχολείο, το οποίο αναρτάται σε εμφανές σημείο στο γραφείο του Συλλόγου Διδασκόντων και ένα αντίγραφο στον/στην οικείο/α Διευθυντή/ντρια Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

7. Στο Ειδικό Νηπιαγωγείο για τον ορισμό των εκπαιδευτικών που διδάσκουν στο Ολοήμερο Πρόγραμμα ο/η Διευθυντής/ντρια ή Προϊστάμενος/η και ο Σύλλογος Διδασκόντων λαμβάνουν υπόψη την κατανομή τμημάτων και την ανάθεση αυτών σε εκπαιδευτικούς που ίσχυσε κατά το προηγούμενο σχολικό έτος στη συγκεκριμένη σχολική μονάδα, και φροντίζουν ώστε όλοι/ες οι νηπιαγωγοί να αναλαμβάνουν ανά έτος και εκ περιτροπής το προαιρετικό Ολοήμερο Πρόγραμμα. Η ανάληψη ολοήμερου τμήματος για δεύτερη συνεχή σχολική χρονιά από τον/την ίδιο/α νηπιαγωγό συνιστάται να γίνεται μόνο με αιτιολογημένη απόφαση και τη σύμφωνη γνώμη του συνόλου των μελών του Συλλόγου Διδασκόντων.

8. Στο Ολοήμερο Πρόγραμμα του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου δεν προβλέπεται ορισμός ενός/μίας υπεύθυνου ολοήμερου, αλλά ορίζεται ανά ημέρα εκπαιδευτικός ή μέλος του Ε.Ε.Π. που θα φέρει την ευθύνη λειτουργίας του Ολοήμερου Προγράμματος. Η ημερήσια ευθύνη λειτουργίας του Ολοήμερου Προγράμματος δύναται να ανατίθεται στους/στις εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων, των μελών του Ε.Ε.Π. καθώς και στον/στην Διευθυντή/ντρια ή Υποδιευθυντή/ντρια ή Προϊστάμενο/η του σχολείου.

9. Στο Ε.Ω.Π.Δ. του Ολοήμερου Προγράμματος του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου εντάσσεται καθημερινά από μία διδακτική ώρα: α) το γνωστικό αντικείμενο της Μελέτης-Προετοιμασίας, το οποίο ανατίθεται στους/στις εκπαιδευτικούς των κλάδων ΠΕ70 με εξειδίκευση στην ΕΑΕ και ΠΕ71, όπου κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας, οι μαθητές/τριες, με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών, ολοκληρώνουν τις κατ' οίκον εργασίες-δραστηριότητες που τυχόν τους έχουν ανατεθεί ή ασκούνται στην εμπέδωση των γνωστικών στόχων του ημερήσιου προγράμματος και β) διδακτικό αντικείμενο-δημιουργική δραστηριότητα μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται ο Αθλητισμός, τα Εικαστικά, η Μουσική, η Θεατρική Αγωγή, οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) και οι Πολιτιστικοί Όμιλοι Δραστηριοτήτων. Το διδακτικό αντικείμενο των Πολιτιστικών Ομίλων Δραστηριοτήτων δύναται να ανατίθεται στο σύνολο των εκπαιδευτικών του σχολείου για συμπλήρωση του υποχρεωτικού διδακτικού ωραρίου. Επίσης, μεταξύ των επιλογών αυτών μπορεί να είναι και το γνωστικό αντικείμενο της Ξένης Γλώσσας εφόσον διδάσκεται στο υποχρεωτικό πρόγραμμα της συγκεκριμένης σχολικής μονάδας.

10. Η διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων της Αισθητικής Αγωγής, της Φυσικής Αγωγής, των Τ.Π.Ε. και της Ξένης Γλώσσας σε όσα σχολεία διδάσκεται, τόσο στο υποχρεωτικό όσο και στο προαιρετικό Ολοήμερο Πρόγραμμα του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου ανατίθεται σε εκπαιδευτικούς των αντίστοιχων ειδικοτήτων. Σε περιπτώσεις αδυναμίας κάλυψης του προγράμματος από εκπαιδευτικούς των αντίστοιχων ειδικοτήτων, η διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων της Αισθητικής Αγωγής και της Φυσικής Αγωγής δύναται να ανατεθεί σε εκπαιδευτικούς των κλάδων ΠΕ70 με εξειδίκευση στην ΕΑΕ και ΠΕ71. Ειδικότερα, η διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου των Τ.Π.Ε., δύναται να ανατεθεί σε εκπαιδευτικούς του κλάδου ΠΕ70 με εξειδίκευση στην ΕΑΕ και ΠΕ71, οι οποίοι διαθέτουν πιστοποίηση Β' επιπέδου στις Τ.Π.Ε..

11. Τα μέλη του Ε.Ε.Π. που συμπληρώνουν ωράριο στο Ολοήμερο Πρόγραμμα του Ειδικού Νηπιαγωγείου ή του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου, ασκούν το υποστηρικτικό τους έργο σε ατομική ή μικροομαδική βάση, σε ιδιαίτερο χώρο ή μέσα στην τάξη σε προγραμματισμένη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς ή υλοποιούν προγράμματα στήριξης και συνεργασίας με τους γονείς. Οι μαθητές/τριες που παρακολουθούν τμήματα τάξεων, στα οποία εφαρμόζεται πλήρως το Ε.Ω.Π.Δ. του γενικού σχολείου, υποστηρίζονται από τα μέλη του Ε.Ε.Π. κατά προτεραιότητα στο Ολοήμερο Πρόγραμμα, εφόσον φοιτούν σε αυτό.

12. Κατά τη σύνταξη των ωρολογίων προγραμμάτων σε καμία περίπτωση δεν παραβιάζεται το εργασιακό και διδακτικό ωράριο των εκπαιδευτικών και του Ειδικού Εκπαιδευτικού και Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού.

13. Εντός του πρώτου πενθημέρου κάθε μήνα, με ευθύνη του/της Διευθυντή/ντριας ή Προϊσταμένου/ης του Ειδικού Νηπιαγωγείου και του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου, συντάσσεται και αποστέλλεται στην οικεία Διεύθυνση Εκπαίδευσης αναλυτική κατάσταση φοιτώντων μαθητών/τριών στο Ολοήμερο Πρόγραμμα. Η φοίτηση των μαθητών/τριών του Ολοήμερου Προγράμματος διακόπτεται, όταν ο/η μαθητής/τρια συμπληρώσει 15 συνεχόμενες απουσίες οι οποίες δε δικαιολογούνται από ιατρική γνωμάτευση ή από βεβαίωση του γονέα ή κηδεμόνα περί ύπαρξης λόγων ανωτέρας βίας, ή όταν ο γονέας ή κηδεμόνας ζητήσει την διακοπή της φοίτησης με γραπτή αίτησή του, ή όταν ο γονέας ή κηδεμόνας δεν επικαιροποιήσει την εγγραφή του/της μαθητή/τριας κατά το 2^ο 15νθήμερο του Νοεμβρίου και το 1^ο 15νθήμερο του Φεβρουαρίου. Στην

περίπτωση που οι μαθητές/τριες που φοιτούν στο Ολοήμερο Πρόγραμμα είναι λιγότεροι από πέντε (5), τότε με απόφαση του/της οικείου/ας Διευθυντή/ντριας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης αναστέλλεται η λειτουργία του Ολοήμερου Προγράμματος.

14. Η ώρα της Διατροφικής Αγωγής του Ολοήμερου Προγράμματος του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου εντάσσεται στην παιδαγωγική διαδικασία και θεωρείται ως διδακτική ώρα για τους εκπαιδευτικούς και ως ώρα υποστηρικτικού έργου για τα μέλη του Ε.Ε.Π. που ορίζονται με σχετική πράξη του Συλλόγου Διδασκόντων ως υπεύθυνοι Ολοήμερου Προγράμματος τη συγκεκριμένη ημέρα, καθώς και για τους εκπαιδευτικούς και τα μέλη του Ε.Ε.Π. που αναλαμβάνουν την ώρα αυτή και διδάσκουν /ασκούν υποστηρικτικό έργο την επόμενη 2^η ώρα (14:15-15:00) του Ολοήμερου Προγράμματος. Επίσης, η ώρα της Διατροφικής Αγωγής θεωρείται ώρα άσκησης υποστηρικτικού έργου για τα μέλη του Ε.Β.Π. που ορίζονται στο Ολοήμερο Πρόγραμμα.

Σε κάθε περίπτωση, ο αριθμός των εκπαιδευτικών ή/και των μελών Ε.Ε.Π συμπεριλαμβανομένου και του υπευθύνου του Ολοήμερου Προγράμματος, στους οποίους ανατίθεται η ώρα της Διατροφικής Αγωγής δεν μπορεί να υπερβαίνει τον αριθμό των λειτουργούντων τμημάτων της δεύτερης διδακτικής ώρας (14.15-15.00) του Ολοήμερου Προγράμματος.

15. Κατά το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου ο Σύλλογος Διδασκόντων του Ειδικού Νηπιαγωγείου ή του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου αποφασίζει, ύστερα από εισήγηση του Σχολικού Συμβουλίου, σχετική με το πλαίσιο υλικοτεχνικής υποδομής και οργάνωσης, τον τρόπο υλοποίησης της 1^{ης} διδακτικής ώρας του Ολοήμερου Προγράμματος (προετοιμασία γεύματος/γεύμα ή ώρα Διατροφικής Αγωγής αντίστοιχα) των μαθητών/τριών που εγγράφονται στο Ολοήμερο Πρόγραμμα.

16. Η αποχώρηση των μαθητών/τριών γίνεται με τη λήξη του προγράμματος στις 16:00, με ευθύνη των εφημερευόντων και του υπευθύνου λειτουργίας του Ολοήμερου Προγράμματος, ασχέτως αν ασκεί διδακτικά καθήκοντα στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα.

Η με αριθμ. πρωτ. 100371/Δ3/19.06.2017 Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 2103/τ Β'/2017) καταργείται.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΜΕΡΟΠΗ ΤΖΟΥΦΗ

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

Εσωτερική Διανομή:

Γραφείο κ. Υπουργού

Γραφείο κ. Υφυπουργού

Γραφείο κ. Γενικού Γραμματέα

Γενική Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε. & Δ.Ε.

Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε.

Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής & Εκπαίδευσης, Τμήμα Α'